

framhålla sin son genom att påpeka hans faderskap till denna dotter, vilket synes mindre troligt, än att dottern själv nämner sin ristarskicklighet, varigenom hon hedrat sin faders minne.»

Den sista satsen torde endast kunna tolkas på ett sätt. Angarn-stenen har, vid sidan av att vara en minnessten över Ulv, sannolikt haft ännu en uppgift. Den har varit ett *arvsdokument*. Ser man på inskriften ur den synpunkten, blir det fullt klart, att Frögård, som väl varit Ulvs enda barn, omtalas, och tillägget »rätt är ristat» får då sin verkliga, »juridiska», innebörd. Även av språkliga skäl är översättningen »som rätt ristade det» osannolik. Runristerskan Frögård i Ösby måste således avföras ur diskussionen.

Brate läser 44—49 i **usbi** och tolkar ortnamnet som *Ösby*, men anger ej närmare, vilket Ösby detta skulle kunna vara. Möjligen har han tänkt sig, att det är det namn, som ingår i sockennamnet Össeby-Garn. — För min del läser jag **uisbi**. Ristaren låter i 48 **b** i samma ord en av de korsande ornamentslinjerna tjänstgöra som hst och på samma sätt går han tillväga på motsvarande ställe i inskriftens början, i 4 **l**. Det torde därför vara riktigast att räkna med att ristaren har haft samma tanke vid det alldeles likartade tillfället mot slutet av den välberäknade inskriften. — Vilket Väsby inskriften syftar på kan bestämmas, Endast 3,5 km. ÖSÖ om Angarns kyrka ligger i Össeby-Garns sn ett Väsby (*i Vesby* ^{13/9} 1409). Där står en runsten (U 194), som också har rests av en Ale (Alle). De båda inskrifterna äro av allt att döma från ungefärligen samma tid. Under sådana omständigheter är det ej för djärvt att fastslå, att Angarn-stenens ortnamn bör tolkas som *Väsby*, att detta Väsby syftar på gården i grannsocknen, samt att stenarna äro resta av samme man. Denne »uppbar Knuts gäld i England» enligt U 194; det förhållandet kan tänkas ha varit en bidragande orsak till att arvsdokumentet U 203 kom att ristas.

De båda inskrifterna visa karakteristiska överensstämmelser i runformer, t. ex. **a**-, **n**- och **s**-runorna, i skiljetecknens form och bruk, i skrivningar, t. ex. **pino**. Även ornamentiken är nära besläktad. Mycket talar sålunda för att de båda ristningarna ha utförts av samme man. Många drag hänföra ristningarna till Åsmund Kåreson eller åtminstone till en ristare, som har stått honom mycket nära.

204. Angarns kyrka.

Pl. 128.

Litteratur: L 473, D 2:112. J. Bureus, F a 6 s. 141 n:r 30 (Axehjelm), F a 5 n:r 11, F a 1 s. 5, F a 10:1 n:r 123 (Rhezeliuss); J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 196; O. Celsius, SR 1, s. 251, SR 2, s. 339 (endast hänvisning); F. Burman i Nova Acta R. Societatis Scient. Upsaliensis, Vol. 5 (1792), s. 300; UFT h. 3 (1873), s. 9, h. 4 (1875), s. VI; E. Brate, Anteckningar 1904 (ATA); Handlingar i ATA 1936 och 1938.

Äldre avbildningar: Rhezelius, teckning (F a 10:1); Bureus, kopparstick (F f 6); P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta 3); Dybeck a. a.; Brate foto 1904 (ATA).

Runstenen restes 1938 utanför bogårdsmuren, 8 m. N om landsvägen Angarns kyrka—Vallentuna kyrka, 8 m. V om kyrkogårdsgrinden. Den är den mellersta av de tre på denna plats resta runstenarna. Stenen låg ännu då Dybeck besökte platsen som trappsten utanför Angarns kyrkas vapenhus, där den legat så länge den varit känd av forskningen. »Vthan for Angarns waknhuus dör» (F a 6); »Vthan för Vaknhuus dören» (F a 5); »Hangarn för körkedörrn» (anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*).

Vid Upplands Fornminnesförenings årsmöte 1871 meddelade sekreteraren, »att de båda runstenarna i Angarns kyrka» — härmed åsyftas U 202 och 204 — »enligt beslut af kommunalstämman varda på socknens bekostnad uppbrutne och uppreste utanför kyrkan» (se UFT h. 4, s. VI). I UFT h. 3 (1873), s. 9 meddelas: Stenen »är nu, på K. V. Hist. o. Ant. Akad:s bekostnad, genom Uppl. Fornm. fören:s försorg å lämpligt ställe upprest.»

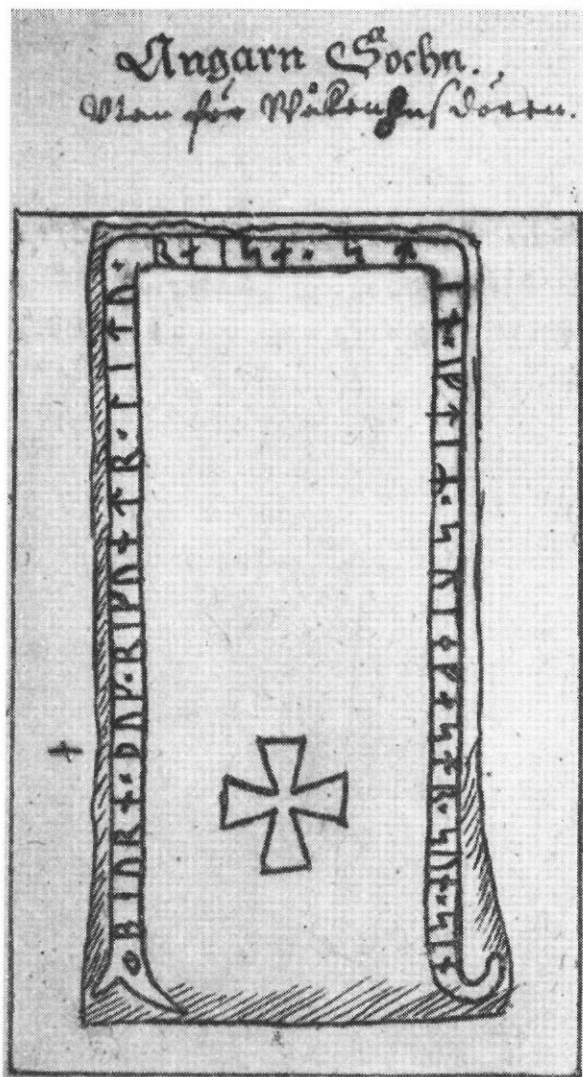

Fig. 198. U 204. Angarns kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

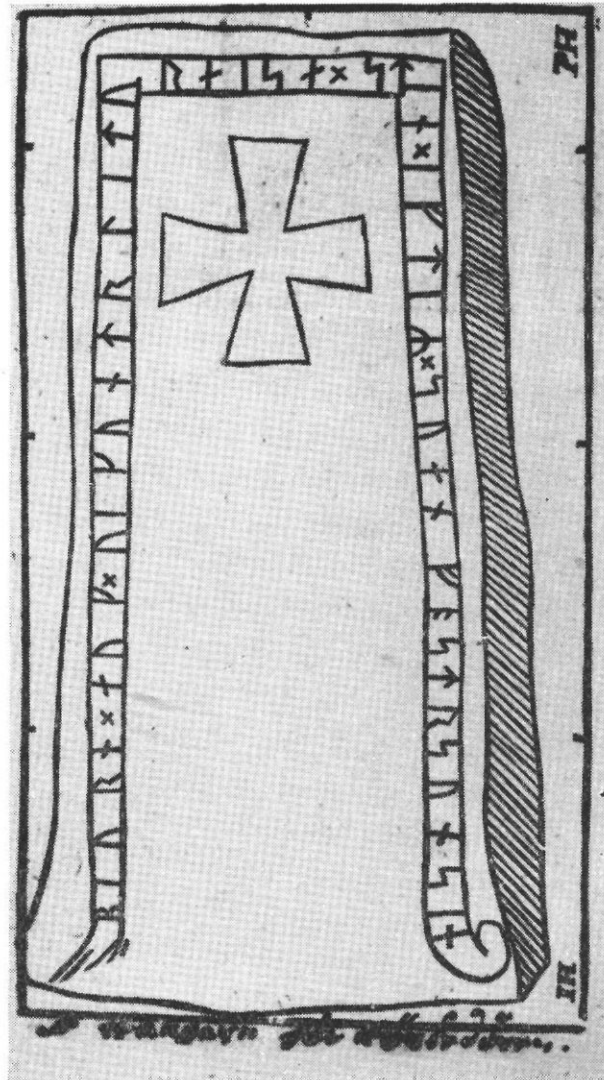

Fig. 199. U 204. Angarns kyrka.
Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta 3.

Granit. Höjd 2,14 m., bredd 1,05 m. (nedtill). Ristningslinjerna äro smala och ganska grunt huggna. På baksidan av stenen finnes längs stenens kanter en brett huggen linje.

Inskrift:

biurn × auk × uikuntr × litu raisa × stin × eftir × suin × fostersun × sin
5 10 15 20 25 30 35 40 45

Biorn ok Vigunnr letu ræisa stæin æftir Svæin, fostersun sinn.

»Björn och Vigunn läto resa stenen efter Sven, sin fosterson.»

Till läsningen: Inskriften börjar och slutar utan sk; 17 i har mitt på staven en fördjupning, men då stenytan har många sådana fördjupningar, vore det oförsiktigt att uppfatta den som huggen; efter 19 u inga säkra spår av sk; 27 i har något under, och även strax ovanför mitten, fördjupningar, som sannolikt ej äro huggna; 29 e är säkert stunget.

Axehielm (F a 6): 6 p, 9 r, sk efter 19 u, 29 i; 34—42 **suinfastr**, sk efter 42 r och efter 48 n. — F a 5: sk som punkter; 9 r, sk efter 19 u, 29 i; 34—42 **suiefastr**; sk efter 42 r och efter 48 n. — F a 10:1 korset är felplacerat; 6 p är i kanten rättat till a; 9 r; sk efter 19 u; 29 i; 34—42 **suiefastr**; sk efter 42 r. — F f 6: korset är felplacerat på kopparsticket; endast ett sk (vid inskriftens slut); 9 r, 29 i; 34—42 **suiafastr**. — Hadorph och Helgonius: sk saknas efter 15 r; 29 i, 36 a; sk saknas efter 37 n och efter 45 n. — Celsius (»Vidi dhen 27 Maii 1728»): 9 r, 13 h. — Liljegren anför inskriften efter Celsius; enda avvikelser är felaktigt 29 a. — Dybeck: sk före 1 b; 13 n »är, såsom ritningen visar, flertydig». — Brate: 28 n ensidigt; sk efter 48 n.

Inskriften tolkas av F. Burman (a. a.) på följande sätt: »Biurn & Rikuntr lapidem erigendum curarunt memoriae Suiafastris filii sui.»

Inskriftens andra namn har sålunda berett läsare och tolkare besvär. Dybeck antar en felristning **uikuntr** för **uikmuntr**. I *UFT* h. 3 (1873) upptages detta förslag, och dessutom tillägges i en not: »Skulle även kunna läsas: *Vikmantr*, *Vigman*. I Burei kopparstuckne runst. 4 läses: *Rikuntr*, kanske för *Uikuntr*, *Vigund*(?).»

Läsningen **uikuntr** är säker. De båda, som låtit resa stenen, Björn och **uikuntr**, ha varit man och hustru. **uikuntr** är följaktligen ett kvinnonamn. Det bör då sannolikt tolkas som *Vigunnr* med inskott av *d* mellan *nn* och *r*. *d*-inskottet i ljudgruppen *nnr* (och *llr*) är ju allmänt i fornsvenskan, men exemplen från runsvensk tid äro ännu mycket få; jfr t. ex. **pir ontrir** (Dybeck läser **intrir**) på D 2: 251 Västra Ledinge, Skederids sn, Uppland, vilket är ett myckelt gammalt belägg. »Der vorgang dürfte der späteren rschw. zeit c. 1100 gehören, denn rschw. beisp. sind sehr selten» (A. Noreen, *Aschw. Grammatik* § 326). Uppfattar man namnet **uikuntr** på det här föreslagna sättet, erhålles ett tidigt exempel på denna ljudutveckling.

Vigunnr är ett ovanligt namn. Det är i Uppland f. ö. icke belagt, men förekommer i en sörmländsk inskrift (Sö 37). Namnets båda sammansättningsleder ingå emellertid var för sig i många namn, den förra leden exempelvis i isl. *Végeirr*, *Végerðr*, *Végestr*, *Végarðr*, *Véfríðr*, *Véfrøðr*, runsv. *Viseti*; den senare i t. ex. isl. *Arngunnr*, *Hergunnr*, *Hildigunnr*, *Hiorgunnr*, *Þorgunnr*, runsv. *Frøygunn* (U 53).

Ordet *fostrsun* är icke känt från någon annan runinskrift. Jfr *fostri*, m. 'fosterfader, -broder, -son' U 163, Sö 97, DR 125.

Inskriften saknar konsekvens vid beteckningen av gammal diftong: **raisa** men **stin** och **suin**.

205. Angarns kyrka.

Litteratur: B 90, L 471. J. Peringskiöld, *Monumenta* 3, bl. 196; *UFT* h. 3 (1873), s. 9; E. Brate, *Svenska runristare* (1925), s. 120.

Avbildning: P. Helgonius och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 90).

Runstensfragmentet har legat »i kyrkiedörrn», enligt en anteckning på träsnittet i Peringskiölds *Monumenta*, se fig. 200. Det är den enda uppgift som bevarats om fragmentet. Det har troligen försvunnit redan på 1600-talet. Ungefärliga mått (enligt Helgonius' och Hadorphs skala): 0,70 × 0,35 m.

Inskrift:

... ilfr · iak

... ælfr hiogg ...

»... -älv högg ...»

Brate framhåller (*Svenska runristare*, s. 120), att de bevarade runorna innehålla »återstoden av någon annars icke känd ristares uppgift». Ristarens namn är svårt att rekonstruera. Visserligen finnes i runsvenskan och fornsvenskan ett icke ringa antal personnamn på -ælf^r, men de äro kvinnonamn. Av dessa är *Hroðælf^r* vanligast (se Sö 308 och där cit. litt.). Då man ej har något säkert exempel på att kvinnor ha verkat som runristare, tvingas man måhända att räkna med fel läsning eller felristning. (Det exempel på en kvinnlig runristare som Brate anför, *Svenska runristare*, s. 13, är oriktigt, se U 203.) Brate jämför det fragmentariska ristarnamnet med den »Disalv», som möjligen uppgives som ristare på en runsten vid Jumkils kyrka (B 438, L 169). Han framhåller emellertid själv, att -ilfr på U 205 »på grund av r och avståndet» torde syfta på en annan ristare.